

STAFF MEMO

Norske bankers tilpasning til økte kapitalkrav

NR. 14 | 2014

FORFATTERE:

HANNA WINJE OG
LARS-TORE TURTVEIT

NORGES BANK

Staff Memos present reports and documentation written by staff members and affiliates of Norges Bank, the central bank of Norway. Views and conclusions expressed in Staff Memos should not be taken to represent the views of Norges Bank.

© 2014 Norges Bank

The text may be quoted or referred to, provided that due acknowledgement is given to source.

Staff Memo inneholder utredninger og dokumentasjon skrevet av Norges Banks ansatte og andre forfattere tilknyttet Norges Bank. Synspunkter og konklusjoner i arbeidene er ikke nødvendigvis representative for Norges Banks.

© 2014 Norges Bank

Det kan siteres fra eller henvises til dette arbeid, gitt at forfatter og Norges Bank oppgis som kilde.

ISSN 1504-2596 (online only)

ISBN 978-82-7553-827-5 (online only) Normal

Norske bankers tilpasning til økte kapitalkrav¹

NORGES BANK

STAFF MEMO
NR 14 | 2014

NORSKE BANKERS
TILPASNING TIL
ØKTE KAPITALKRAV

Bankene har de siste årene økt kapitaldekningen for å møte strengere krav fra myndighetene. I dette Staff Memoet ser vi på hvordan de største norske bankene har tilpasset seg økte kapitalkrav over de siste fem årene. Vi finner at tilpasningen hovedsakelig har skjedd ved oppbygging av egenkapital gjennom tilbakeholdt overskudd. Samtidig har bankenes risikovektede eiendeler falt, selv om deres samlede eiendeler har vokst gjennom perioden. Det trekker også kapitaldekningen opp.

I del 1 og 2 gis det en kort oversikt over kapitalkravene bankene møter, og hvordan de kan velge å tilpasse seg disse. I del 3 og 4 dekomponeres økningen i bankenes kapitaldekning for å vise bidrag fra de ulike tilpasningsmetodene. Her ses det også nærmere på de ulike bidragene. Noen avsluttende kommentarer gis i del 5.

1. Bankene møter strengere kapitalkrav

Bankkrisen i Norden på slutten av 1980-tallet og starten av 1990-tallet, og finanskrisen internasjonalt i 2007–2009, viste tydelig hvordan problemer i banksektoren kan ramme realøkonomien. Dette har ført til strengere regulering av banker. Kapitalkravene har økt for å bedre bankenes evne til å bære tap. Samtidig har regelverket blitt mer risikofølsomt med Basel II, men også mer komplisert.

Det norske regelverket stiller krav til ulike kapitaldekningsstørrelser. Det mest omtalte er kravet til bankenes rene kjernekapitaldekning:

$$\text{Ren kjernekapitaldekning} = \frac{\text{Ren kjernekapital}}{\text{Beregningsgrunnlag}}$$

Ren kjernekapital består av egenkapital minus regulatoriske fradrag². Beregningsgrunnlaget er summen av bankens risikovektede eiendeler. Jo høyere risiko for tap en eiendel har, jo høyere er risikovekten. Med en høyere risikovekt må banken holde mer kapital bak eiendelen.

Basel II-regelverket ble innført i Norge i 2007. Med dette fikk de største norske bankene tillatelse til å bruke interne modeller (Internal ratings-based – IRB) for å beregne risikovekter på utlån til husholdninger og foretak. IRB-modeller kan gi lavere risikovekt på en eiendel enn modellen som ble brukt før. Det fører til at kapitaldekningen øker og gir dermed en mulighet til å frigjøre kapital. For å begrense denne muligheten inneholdt Basel II-regelverket en overgangsregel som sier at bankenes beregningsgrunnlag ikke kan bli mindre enn en gitt andel av hva det ville vært under Basel I-regelverket.³ Opprinnelig skulle regelen fases ut mot 2010, men den er nå videreført ut 2017.

¹ En stor takk til Bjørne Syversten, Sindre Weme, Katrine Boye og Frank Hansen for gode innspill og kommentarer.

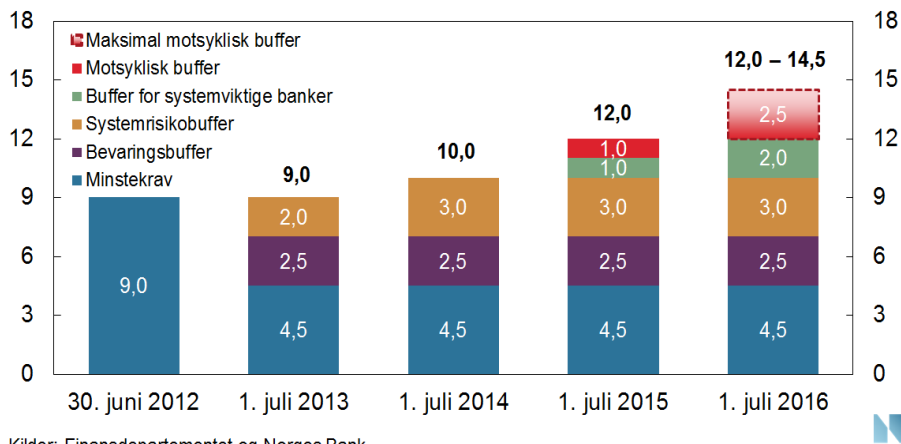
² Fradrag av mindre tapsabsorberende elementer som goodwill og andre immaterielle eiendeler.

³ Ved innføringen i 2007 var andelen 95 prosent. Andelen ble redusert til 90 prosent i 2008 og til dagens nivå på 80 prosent i 2009.

Fra 30. juni 2012 påla Finanstilsynet alle norske banker å holde ren kjernekapital tilsvarende 9 prosent av beregningsgrunnlaget. Det utgjorde en betydelig økning fra det tidligere implisitte minstekravet på 5,1 prosent.⁴ Fra 1. juli 2013 ble kapital- og bufferkravene i EUs kapitaldekningsregelverk (CRR/CRD IV) implementert for norske banker. Figur 1 viser opptrappingen av krav til ren kjernekapitaldekning fram til 1. juli 2016.⁵ Hvor høy den rene kjernekapitaldekningen må være avhenger av om en bank er utpekt som systemviktig og av størrelsen på den motsykliske kapitalbufferen. De største bankene har kommunisert mål om rundt 13–15 prosent ren kjernekapitaldekning i 2016.

1) Opptrapping av krav til ren kjernekapitaldekning

Prosent. 30. juni 2012 – 1. juli 2016

Kilder: Finansdepartementet og Norges Bank

2. Bankenes tilpasningsalternativer

Bankene kan øke sin rene kjernekapitaldekning på ulike måter. Det kan gjøres ved å øke den rene kjernekapitalen og ved å redusere beregningsgrunnlaget, henholdsvis telleren og nevneren i dekningsbrøken.

Ren kjernekapital kan økes ved tilbakeholdt overskudd. Høyere inntjening, for eksempel gjennom økte marginer på utlån, vil bidra til en raskere vekst i ren kjernekapital. Ren kjernekapital vil også øke raskere dess større andel av overskuddet bankene velger å holde tilbake, fremfor å betale ut i utbytte til eierne. I tillegg kan bankene hente egenkapital i markedet ved å utstede nye aksjer eller egenkapitalbevis.

Beregningsgrunnlaget kan reduseres ved et fall i forvaltningskapital eller ved et fall i gjennomsnittlig risikovekt⁶. Reduserte utlån fører til at forvaltningskapitalen faller. Et fall i gjennomsnittlig risikovekt kan skje ved at risikovekten på en eksponering faller, for eksempel ved godkjenning av nye IRB-modeller. Gjennomsnittlig risikovekt faller også hvis banken vrir forvaltningskapitalen mot eiendeler med lavere risikovekter.

Salg av eiendeler kan påvirke både telleren og nevneren i uttrykket for ren kjernekapitaldekning. En eiendel som selges over bokført verdi vil forbedre overskuddet. Det kan øke ren kjernekapital. Hvis likviditeten fra salget brukes til å

⁴ Kredittilsynets (nå Finanstilsynet) rundskriv 14/2001 krevde en kjernekapitaldekning på minst 6 prosent for å kunne utstede tidsbegrenset ansvarlig lånekapital. Fra 2002 kunne fondsobligasjoner (hybridkapital) utgjøre inntil 15 prosent av kjernekapitalen. Det innebar et minstekrav til ren kjernekapitaldekning på: $0,85 * 6,0 = 5,1$ %. Denne kapitaldekningen ble imidlertid lenge beregnet på høyere risikovekter enn i dag.

⁵ Se blant annet kapittel 2 i Pengepolitisk rapport 2/13 for en nærmere beskrivelse av opptrappingen.

⁶ Gjennomsnittlig risikovekt = Beregningsgrunnlag / Forvaltningskapital.

nedbetale gjeld eller investeres i eiendeler med lavere risikovekt, vil også beregningsgrunnlaget reduseres.

NORGES BANK

STAFF MEMO

NR 14 | 2014

NORSKE BANKERS
TILPASNING TIL
ØKTE KAPITALKRAV

Hvordan bankene velger å tilpasse seg strengere kapitalkrav vil avhenge av den makroøkonomiske situasjonen, konkurransen i banksektoren og det regulatoriske rammeverket. Tilpasningsvalget vil igjen ha betydning for realøkonomien. Reduserte utlån fra bankene kan bremse kredittveksten. Det samme kan høyere utlånsrenter. For land som opplever sterk vekst i gjeld og boligpriser kan dette være ønskede effekter. I en nedgangskonjunktur kan derimot slike effekter på kredittveksten være uheldige.

3. Dekomponering av ren kjernekapitaldekning

Cohen og Scatigna (2014) ser på hvordan et internasjonalt utvalg på 94 banker har tilpasset seg økte kapitalkrav over tre år. De dekomponerer endringen i ren kjernekapitaldekning fra utgangen av 2009 til utgangen av 2012. På denne måten vises bidragene fra bankenes ulike tilpasningsmåter.

Tabell 1 – Bankkonsernenes markedsandeler¹⁾ Prosent. Per 31.12.2013 (og per 31.12.2008)	Personmarked	Næringsmarked
DNB Bank	31,2 (31,3)	30,7 (30,2)
Nordea Bank Norge	10,6 (10,8)	15,0 (17,8)
SpareBank 1 SR-Bank	5,1 (4,4)	4,7 (3,9)
Sparebanken Vest	4,1 (3,9)	2,3 (1,9)
SpareBank 1 SMN	3,3 (2,5)	3,6 (2,3)
SpareBank 1 Nord-Norge	2,7 (2,2)	2,0 (1,5)
Samlet	56,9 (55,0)	58,3 (57,4)

1) Bankens brutto utlån til segmentet i prosent av samlet brutto utlån til segmentet fra alle banker og kredittforetak i Norge. Inkludert utlån i SpareBank 1 Boligkreditt og SpareBank 1 Næringskreditt for SpareBank 1-bankene.

Kilde: Norges Bank

Med utgangspunkt i Cohen og Scatignas metode⁷ gjennomføres dekomponeringsøvelsen på de seks største norske bankkonsernene i perioden fra utgangen av 2008 til utgangen av 2013. Tabell 1 viser markedsandeler for bankkonsernene som inngår i analysen. DNB og Nordea Bank Norge er av Finansdepartementet utpekt som systemviktige institusjoner. De fire andre er store regionale sparebanker. Tre av disse inngår i SpareBank 1-alliansen. Det innebærer at de er deleiere i kredittforetakene SpareBank 1 Boligkreditt og SpareBank 1 Næringskreditt. DNB Bank, Nordea Bank Norge og Sparebanken Vest er alliansefrie og har heleide kredittforetak. Avvik mellom kapitaldekningsregler og regnskapsregler fører til at beregningsgrunnlaget og forvaltningskapitalen ikke vil være sammenliknbare for banker med deleide

⁷ Se appendiks for nærmere gjennomgang av metoden.

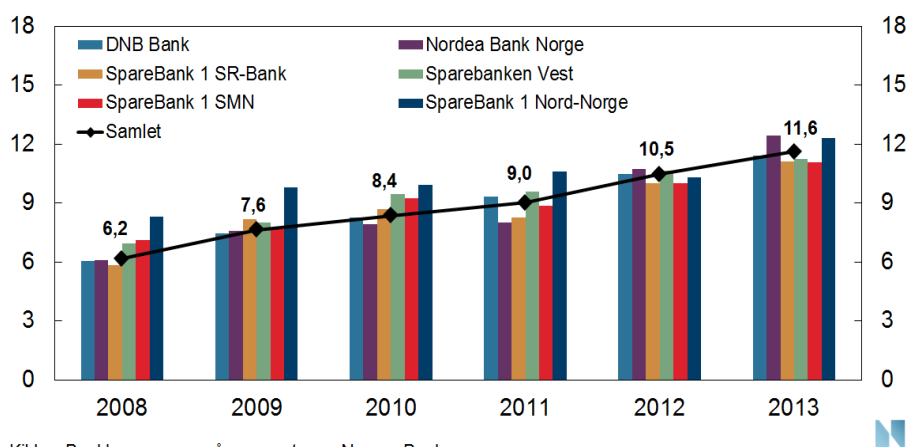
kredittforetak.⁸ Det skaper utfordringer for dekomponeringen av nevneren i kapitaldekningsbrøken. Vi viser derfor ikke dekomponeringen av beregningsgrunnlaget for de seks største bankene som helhet.

4. Tilpasningen i norske banker

Over de siste fem årene har de seks største norske bankene samlet nesten fordoblet sin rene kjernekapitaldekning, se figur 2. Økningen fra utgangen av 2008 til utgangen av 2013 har vært på 5,4 prosentenheter. Dette skyldes hovedsakelig en sterk vekst i ren kjernekapital, men også et redusert beregningsgrunnlag har bidratt til å trekke opp den rene kjernekapitaldekningen, se figur 3.

2) Utvikling i ren kjernekapitaldekning

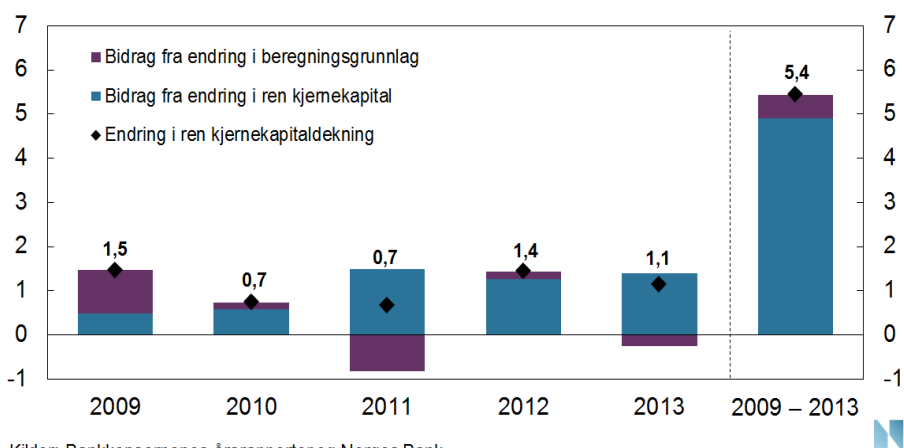
Seks største norske bankkonsern. Prosent. 2008 – 2013

Kilder: Bankkonsernernes årsrapporter og Norges Bank

3) Dekomponert endring i ren kjernekapitaldekning

Seks største norske bankkonsern. Prosentenheter. 2009 – 2013

Kilder: Bankkonsernernes årsrapporter og Norges Bank

⁸ I regnskapsregelverket kreves det normalt minst 50 prosent eierandel i et foretak for at dette skal innkonsolideres som datterselskap i balansen. Derfor konsolideres kun en marginal del av verdien på utlån solgt fra SpareBank 1-bankene til de deleide kredittforetakene inn i deres balanse. I kapitaldekningsrapporteringen innkonsolideres generelt deleide kredittforetak proporsjonalt, også ved eierandeler under 50 prosent. Derfor vil forvaltningskapitalen (balansen) være lavere, mens forholdet mellom beregningsgrunnlaget og forvaltningskapitalen vil være høyere, enn det hadde vært med heleide kredittforetak.

Høy vekst i ren kjernekapital

I perioden vi ser på har de seks bankene økt sin rene kjernekapital med 77 prosent. Isolert sett har dette gitt en økning i den rene kjernekapitaldekningen på 4,9 prosentenheter. Dekomponeringen av bidraget vises i figur 4.

Bidraget fra tilbakeholdt overskudd tilsvarer bidraget fra resultat fratrukket bidraget fra utbytte i figuren. Det utgjør 3,8 prosentenheter og er det største bidraget til veksten i ren kjernekapital. Bankenes inntjening har vært god, samtidig som utbyttebetalingene har vært moderate. I snitt over analyseperioden har de største bankene samlet styrket egenkapitalen med 66 prosent av resultat etter skatt.⁹ De store regionale sparebankene har holdt tilbake noe mer av resultatet enn de systemviktige bankene.

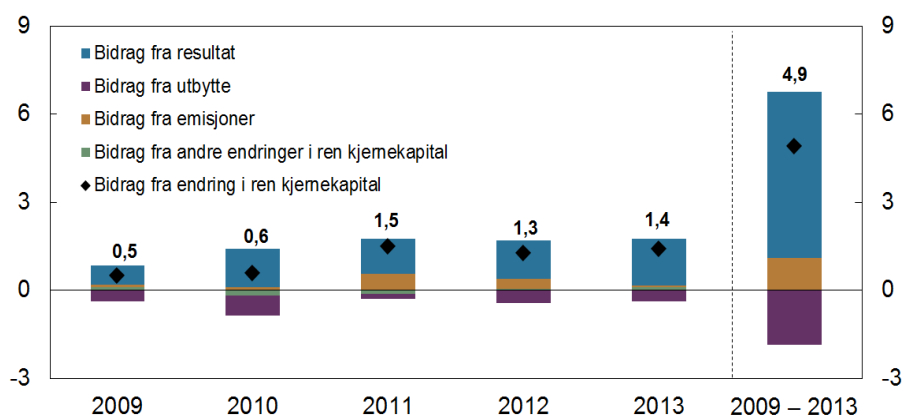
NORGES BANK

STAFF MEMO
NR 14 | 2014

NORSKE BANKERS
TILPASNING TIL
ØKTE KAPITALKRAV

4) Dekomponert bidrag fra ren kjernekapital

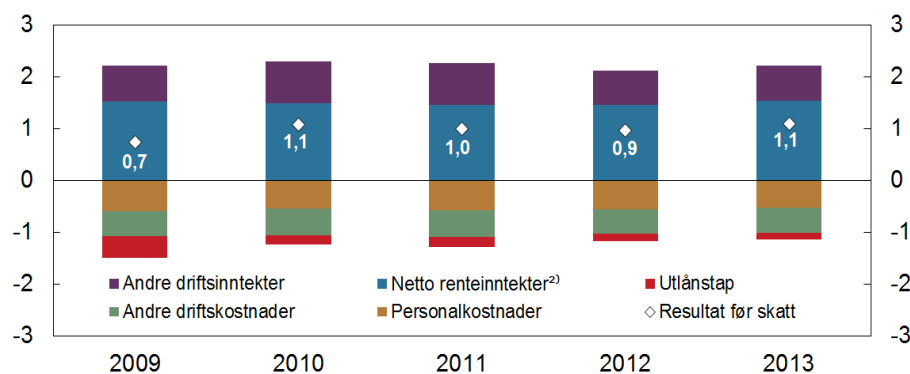
Seks største norske bankkonsern. Prosentenheter. 2009 – 2013

Kilder: Bankkonsernernes årsrapporter og Norges Bank

5) Dekomponert resultatutvikling

Seks største norske bankkonsern. Prosent av GFK¹⁾. 2009 – 2013

1) Gjennomsnittlig forvaltningskapital

2) Provisjonsinntekter fra deleide kredittforetak til eierbankene er omklassifisert til renteinntekter

Kilder: Bankkonsernernes årsrapporter og Norges Bank

Bankenes resultat har i fem-årsperioden ligget rundt én prosent av den gjennomsnittlige forvaltningskapitalen (GFK), se figur 5. Flere faktorer har bidratt til dette. God vekst i norsk økonomi har ført til at utlånstapene de siste årene har ligget på et svært lavt nivå. Fokus på kostnadsreduksjoner har gitt et fall i samlede driftskostnader som andel av GFK, særlig de siste par årene. Dette drives i stor grad av et fall i

⁹ DNB Bank betaler ikke utbytte, men konsernbidrag til DNB som videre betaler ut utbytte til aksjonærene. Noe tilsvarende betaler Nordea Bank Norge ut utbytte til Nordea AB som er eneste aksjonær. De regionale sparebankene betaler ut utbytte til eierne av aksjer eller egenkapitalbevis og har samtidig utdelinger til sparebankstiftelser. Alt dette telles som utbytte i dekomponeringen.

personalkostandene som andel av GFK på 9,4 prosent i perioden. Flere av bankene har hatt en uttalt strategi om reduksjon av antall årsverk i tilpasningen til økte kapitalkrav.

NORGES BANK

STAFF MEMO

NR 14 | 2014

NORSKE BANKERS
TILPASNING TIL
ØKTE KAPITALKRAV

Økt andel egenkapital vil alt annet likt gi økte netto renteinntekter, også som andel av GFK. Det skyldes at bankene da betaler rentekostnader på en mindre andel av sin samlede finansiering. Likevel har netto renteinntekter som andel av GFK vært relativt stabil for de seks største bankene. Størrelsen økte litt i 2013, som følge av at bankenes marginer på utlån økte gjennom året. I hvilken grad bankene kan heve inntjeningen gjennom høyere utlånsmarginer vil avhenge av konkurransen i banksektoren. Økte utlånsrenter kan også være et virkemiddel for å redusere utlånsveksten.

Figur 4 viser at egenkapitalemisjoner står for det nest største bidraget til vekst i ren kjernekapital. Innhenting av ny egenkapital gir umiddelbar kapitaløkning, men flere forhold fører til at dette ikke er bankenes foretrukne tilpasningsmetode.¹⁰ For de seks største norske bankene har egenkapitalemisjoner bidratt til å øke den rene kjernekapitaldekningen med 1,1 prosentenheter over perioden.¹¹ De to systemviktige bankene trekker dette ned. Bidraget fra egenkapitalemisjoner til økt ren kjernekapitaldekning er 2,5 prosentenheter for de fire store regionale sparebankene samlet.

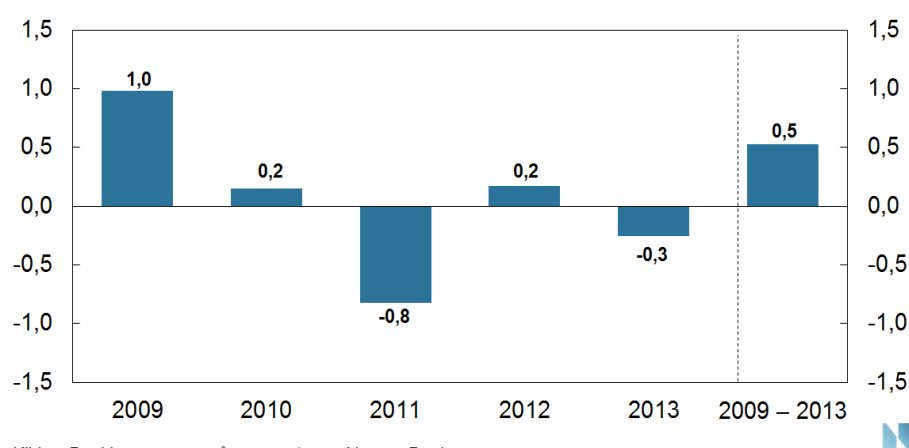
Komponenten «andre endringer i ren kjernekapital» består av regulatoriske fradrag i egenkapitalen, samt endringer i egenkapitalen utover tilbakeholdt overskudd og emisjoner. Samlet har denne komponenten svært liten innvirkning på den rene kjernekapitaldekningen i bankene over perioden.

Fall i beregningsgrunnlag

Vekst i forvaltningskapitalen og reduksjon i gjennomsnittlig risikovekt trekker i motsatt retning og fører til at det samlede bidraget fra endring i beregningsgrunnlag blir klart mindre enn bidraget fra endring i ren kjernekapital. Et fall i beregningsgrunnlaget på 6 prosent gir isolert sett en økning i ren kjernekapitaldekning på 0,5 prosentenheter i perioden vi ser på, se figur 6. På grunn av variasjoner mellom år er dette bidraget noe sensitivt for valg av periode.

6) Bidrag fra endring i beregningsgrunnlag

Seks største norske bankkonsern. Prosentenheter. 2009 – 2013

Kilder: Bankkonsernernes årsrapporter og Norges Bank

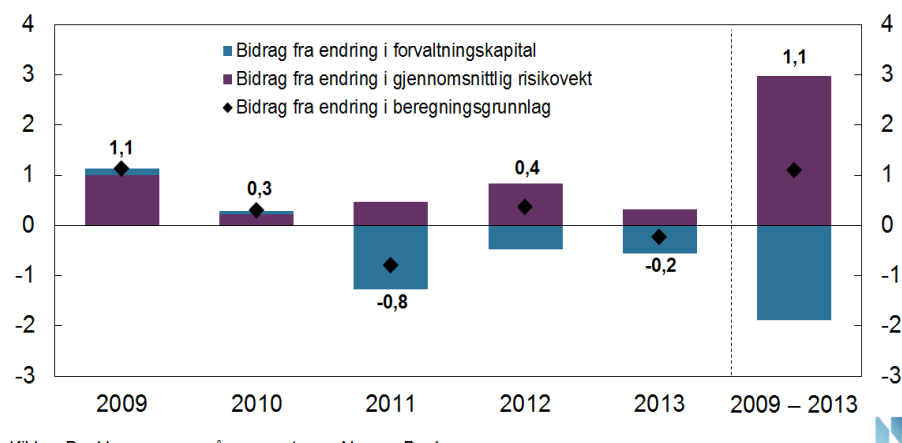
¹⁰ Se utdyping om egenkapitalemisjoner på side 37 i Finansiell Stabilitet 2014.

¹¹ DNB Bank og Nordea Bank Norge gjør ikke egenkapitalemisjoner i markedet, men opp mot konsernspissene DNB og Nordea AB. Disse inkluderes likevel som egenkapitalemisjoner i dekomponeringen.

Ettersom bankenes forvaltningskapital samlet har steget med 26 prosent over perioden indikerer fallet i beregningsgrunnlaget et betydelig fall i bankenes gjennomsnittlige risikovekt. Figur 7 viser det dekomponerte bidraget fra beregningsgrunnlaget for de systemviktige bankene. Den gjennomsnittlige risikovekten har falt med hele 29 prosent gjennom de fem siste årene for disse to bankene, fra 69 til 49 prosent. Det utgjør et stort bidrag til økt ren kjernekapitaldekning. Et fall i den gjennomsnittlige risikovekten kan skyldes en endring i sammensetningen av eiendeler og/eller en endring i risikovektene på eiendelene.

7) Dekomponert bidrag fra beregningsgrunnlag

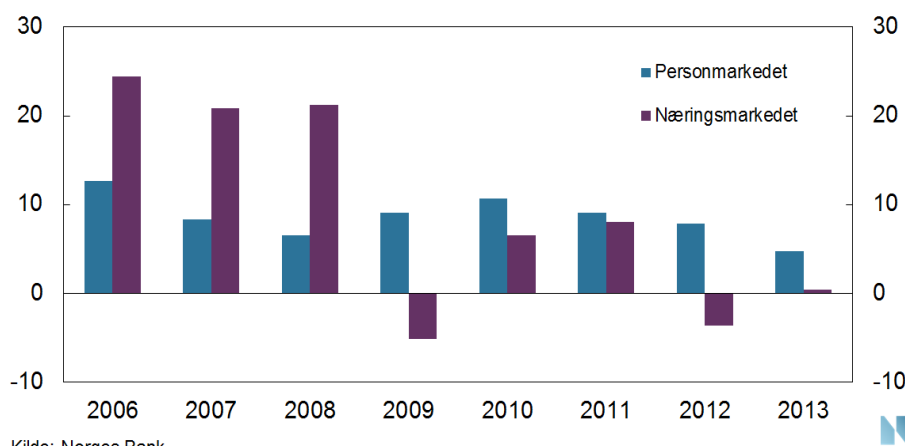
DNB Bank og Nordea Bank Norge. Konsernnivå. Prosentenheter. 2009 – 2013

Kilder: Bankkonsernernes årsrapporter og Norges Bank

8) Tolv månedersvekst i utlån

Seks største norske bankkonsern. Prosent. 2006 – 2013

Kilde: Norges Bank

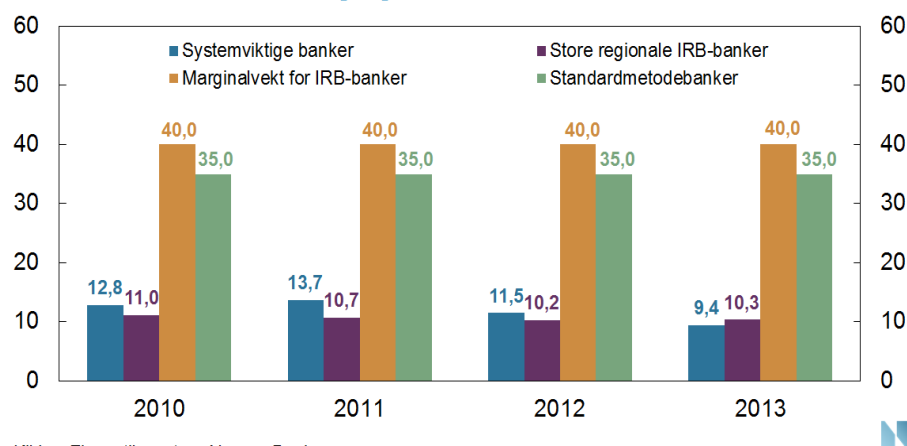
En mer moderat utlånsvekst bidrar til å bremse veksten i forvaltningskapitalen og dermed beregningsgrunnlaget. Dersom utlånsveksten i tillegg vris mot utlån med lavere risikovekt vil veksten i beregningsgrunnlaget bremses ytterligere. I årene før finanskrisen var bankenes utlånsvekst klart høyere i næringsmarkedet enn i personmarkedet. Etter finanskrisen har utlånsveksten falt, og da særlig til næringsmarkedet, se figur 8. Denne vridningen mot personmarkedet, som har lavere risikovekter, har bidratt til økningen i kapitaldekningen. Bankene har gitt tydelig uttrykk for at dette har vært en bevisst strategi i tilpasningen de siste årene. Dette kan også ha blitt påvirket av at bankenes lønnsomhet på utlån fremstår som høyere i personmarkedet enn i næringsmarkedet.

Overgangen til Basel II-regelverket medførte en reduksjon i risikovektene på boliglån for både standardmetodebanker og bankene som fikk godkjent IRB-modeller. Risikovekten på godt sikrede boliglån i standardmetoden falt fra 50 prosent til 35 prosent. Risikovekten på foretakslån ble liggende på 100 prosent. Dette gjorde det relativt mer gunstig å vri utlånsveksten mot personmarkedet. Det samme var tilfellet for IRB-bankene, der de interne modellene førte til større fall i risikovektene på boliglån enn i risikovektene på foretakslån. For den enkelte bank vil en større andel boliglån gi et fall i den gjennomsnittlige risikovekten. Likevel vil økt kredittvekst til husholdningssektoren og større eksponeringer mot boligmarkedet kunne utgjøre en risiko for banksektoren på systemnivå og dermed implisitt for hver enkelt bank. Denne typen systemrisiko har ikke vært fanget opp av bankenes risikovekter på boliglån.

Overgangen til IRB-metode kan føre til at en gitt eiendel får lavere risikovekt enn tidligere, uten at det har vært en endring i den faktiske risikoen ved eiendelen. I tillegg vil utviklingen i bankenes tap påvirke dataseriene risikovektene beregnes ut i fra. Lave tap i bankene de siste årene bidrar til å trekke bankenes beregnede risikovekter videre ned. Figur 9 viser at utviklingen i gjennomsnittlige risikovekter på boliglån i IRB-banker har vært lavere og fallende over perioden relativt til i standardmetodebanker. Det samme har vært tilfellet for gjennomsnittlige risikovekter på foretakslån. Overgangsregelen demper imidlertid mye av den direkte effekten på bankenes beregningsgrunnlag av overgang til IRB-metode, ved at den fører til at gjennomsnittlig og marginal risikovekt ikke nødvendigvis er sammenfallende. Lettelser i overgangsregelen vil da føre til fall i beregningsgrunnlaget og økt ren kjernekapitaldekning, slik man så i 2009.

9) Utvikling i risikovekter på boliglån

Konsernnivå. Prosent. Ved utgangen av året. 2010 – 2013

Kilder: Finanstilsynet og Norges Bank

Figur 10 viser dekomponeringen av veksten i ren kjernekapital for de to systemviktige bankene, de store regionale IRB-bankene og to store standardmetodebanker: Sparebanken Møre og Sparebanken Sør¹². Standardmetodebankene hadde høyest ren kjernekapitaldekning både ved utgangen av 2008 og ved utgangen av 2013. Siden de har ligget godt an i forhold til kapitalkrav, har de ikke hatt behov for den samme økningen i kapitaldekning. Differansen ned til IRB-bankene har sunket over perioden.

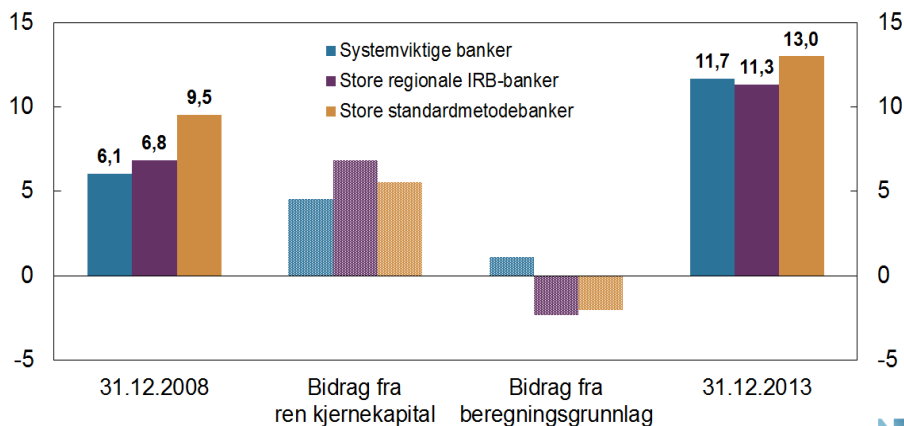
Veksten i ren kjernekapital har vært høyest i de store regionale IRB-bankene og lavest i de systemviktige bankene. Mens effekten av endring i beregningsgrunnlaget er positiv for de systemviktige bankene, er den negativ for de to andre gruppene. Bidraget fra endring i beregningsgrunnlaget har vært mer negativt for de store

¹² Ved nyttår fusjonerte Sparebanken Sør med Sparebanken Pluss til nye Sparebanken Sør. Analysen her er gjort på gamle Sparebanken Sør.

regionale IRB-bankene enn for de store standardmetodebankene. Dette trekker også i retning av at overgangsregelen har dempet effekten av IRB-modellering på økningen i bankenes rapporterte rene kjernekapitaldekning.

10) Dekomponert endring i ren kjernekapitaldekning

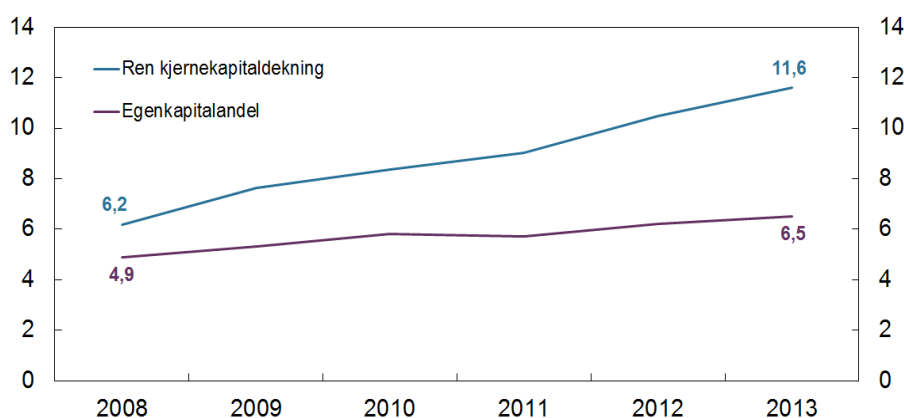
Konsernnivå. Prosent og prosentenheter. 2009 – 2013

Kilder: Bankkonsernenes årsrapporter og Norges Bank

11) Ren kjernekapitaldekning og egenkapitalandel

Seks største norske bankkonsern. Prosent. 2009 – 2013

Kilder: Bankkonsernenes årsrapporter og Norges Bank

Ulik utvikling i ulike soliditetsmål

Ren kjernekapitaldekning er et risikosensitivt mål på bankenes soliditet. Egenkapitalandelen derimot, ser kun på egenkapitalen i forhold til samlede eiendeler, uten å vurdere risikoen på eiendelene. Egenkapitalandelen er dermed et enklere mål på soliditet. Den ulike utviklingen i beregningsgrunnlaget og forvaltningskapitalen over perioden har ført til en økende forskjell mellom de to soliditetsmålene. Siden utgangen av 2008 har ren kjernekapitaldekning økt med 88 prosent, mens den rapporterte egenkapitalandelen¹³ har økt med 33 prosent. Bildet av utviklingen i bankenes soliditet er derfor svært ulikt for de to soliditetsmålene, se figur 11.

¹³ På grunn av at utlån solgt til deleide kredittforetak i SpareBank 1-alliansen ikke innkonsolideres fullstendig i forvaltningskapitalen er det et avvik i SpareBank 1-bankenes rapporterte egenkapitalandel fra balansen og deres «faktiske egenkapitalandel». Arbitrasjevirkosomhet har i de siste årene bidratt til å blåse opp DNB Banks balanse. Justeres det for denne arbitrasjevirkosomheten vil egenkapitalandelen deres øke noe.

5. Avsluttende kommentarer

NORGES BANK

STAFF MEMO

NR 14 | 2014

NORSKE BANKERS
TILPASNING TIL
ØKTE KAPITALKRAV

Cohen og Scatigna (2014) finner for sitt internasjonale utvalg på 94 banker at vekst i ren kjernekapital har vært hoveddriveren bak økning i ren kjernekapitaldekning. Basert på samme metode finner vi at dette også er gjeldende for de største norske bankene. I likhet med det internasjonale utvalget motsvares effekten av økt forvaltningskapital av effekten av fallende gjennomsnittlig risikovekt. Både veksten i forvaltningskapital og reduksjonen i den gjennomsnittlige risikovekten er imidlertid større for de norske bankene enn for det internasjonale utvalget.

Norske banker er godt kapitalisert i et internasjonalt perspektiv. At de har bygget mye ren kjernekapital over de siste årene har styrket soliditeten. Ulik utvikling i forvaltningskapital og beregningsgrunnlag i de største bankene fører imidlertid til en økende forskjell mellom ren kjernekapitaldekning og egenkapitalandel. Bankenes soliditet avhenger av andelen tapsabsorberende kapital, men også av risikoen for tap. Derfor står risikoen ved bankenes eiendeler sentralt i en soliditetsvurdering. Risikoen er imidlertid vanskelig observerbar, og tallfesting av den er utfordrende. Hvilket soliditetsmål man velger å vektlegge avhenger av tiltroen til at risikovektene i beregningsgrunnlaget fanger opp den faktiske risikoen ved eiendelene på en god måte.

Dersom den økende forskjellen mellom ren kjernekapitaldekning og egenkapitalandel gjenspeiler et tilsvarende fall i den faktiske risikoen i bankenes eiendeler, er det lite problematisk. Hvis utviklingen heller reflekterer at bankenes modeller ikke fanger opp risikoen på en god nok måte, kan det stilles spørsmål ved om bankenes soliditet har bedret seg så mye som økningen i den rene kjernekapitaldekningen skulle tilsi. Etter en gjennomgang av bankenes interne risikomodeller for boliglånsvekter i 2013 fant Finanstilsynet det nødvendig å gjøre innstramminger i modellregelverket for bedre å fange opp risikoen ved boliglån. Tilsvarende innstramminger har også blitt gjort i flere andre land.

Litteratur

Cohen, B. og M. Scatigna (2014): “*Banks and capital requirements: channels of adjustment*”, BIS Working Papers No 443, Bank for International Settlements.

Metode-appendiks¹⁴

NORGES BANK

STAFF MEMO

NR 14 | 2014

NORSKE BANKERS
TILPASNING TIL
ØKTE KAPITALKRAV

Forholdet mellom ren kjernekapitaldekning på to tidspunkt, $t = 1$ og $t - 1 = 0$, kan ses som kombinasjonen av forholdet mellom ren kjernekapital (K) på de to ulike tidspunktene og forholdet mellom beregningsgrunnlaget (B) på de to tidspunktene:

$$\frac{K_1/B_1}{K_0/B_0} = \frac{K_1/K_0}{B_1/B_0}$$

Uttrykket kan logaritmetransformeres for å vise endringene i de ulike delkomponentene som additive:

$$\frac{K_1}{B_1} - \frac{K_0}{B_0} = N \ln\left(\frac{K_1}{K_0}\right) - N \ln\left(\frac{B_1}{B_0}\right)$$

der N er en normaliseringsfaktor:

$$N = \left(\frac{K_1}{B_1} - \frac{K_0}{B_0}\right) / \left(\ln\frac{K_1}{K_0} - \ln\frac{B_1}{B_0}\right)$$

For å få mer informasjon om hvordan tilpasningen i ren kjernekapital og beregningsgrunnlag har skjedd kan disse størrelsene dekomponeres videre. Vi deler opp endringen i ren kjernekapital i fire delstørrelser: resultat (R), utbytte (U), emisjoner (E) og andre endringer i egenkapital (A):

$$\ln\left(\frac{K_1}{K_0}\right) = \ln\left(1 + \frac{R_1}{K_0} - \frac{U_1}{K_0} + \frac{E_1}{K_0} + \frac{A_1}{K_0}\right)$$

Som i Cohen og Scatigna dekomponeres beregningsgrunnlaget i to deler. Den første delen er beregningsgrunnlag som en andel av forvaltningskapital (F). Denne brøken tilsvarer bankens gjennomsnittlige risikovekt. Multiplisert med endringen i bankens samlede eiendeler gir den utviklingen i beregningsgrunnlaget:

$$\ln\left(\frac{B_1}{B_0}\right) = \ln\left(\frac{B_1/F_1}{B_0/F_0} * \frac{F_1}{F_0}\right) = \ln\frac{B_1/F_1}{B_0/F_0} + \ln\frac{F_1}{F_0}$$

Endring i ren kjernekapitaldekning kan summeres over år for å få den samlede endringen. Bidragene til endring i ren kjernekapitaldekning kan derimot ikke summeres over år for å få det samlede bidraget for en hel periode. Dette skyldes at normaliseringsfaktoren da endrer seg. Det vil derfor være avvik mellom summen av bidragene for enkeltår og det samlede bidraget for alle årene i de figurene som viser dette.

¹⁴ Basert på Cohen og Scatigna (2014).